

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 5Cdo/212/2018
Identifikačné číslo spisu: 7109898771
Dátum vydania rozhodnutia: 29.01.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Jana Bajánková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:7109898771.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov X/ J., bývajúcej v F., 2/ maloletej Nikol Vojčíkovej, narodenej X.X.XXXX, bývajúcej v F. obe zastúpené JUDr. Rudolfom Manikom, PhD., advokátom so sídlom v Košiciach, Jantárová 30 a 3/ C. bývajúceho v IX. zastúpeného JUDr. Katarínou Habiňákovou, advokátkou so sídlom v Košiciach, Štúrova 20, proti žalovanej Slovenskej republike - Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky, Bratislava, Župné námestie č.13, o zaplatenie 3 938 271,26 € s príslušenstvom, vedenej na Okresnom súde Košice I pod sp.zn. 16 C 119/2003-360, o dovolaní JUDr. Jozefa Chmuru, advokáta v Košiciach, Zvonárska 8 proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 27. septembra 2012 sp.zn. 2 Co 157/2011, takto

rozhodol:

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 27. septembra 2012 sp. zn. 2 Co 157/2011 v spojení s rozsudkom Okresného súdu Košice I zo dňa 30.októbra 2009 č.k. 16C 119/2003-360, vo výroku ktorým bol štát povinný zaplatiť JUDr. Jozefovi Chmurovi, trovy právneho zastúpenia z r u š u j e a konanie v tejto časti z a s t a v u j e.

Po právoplatnosti uznesenia vec v rozsahu zrušenia a zastavenia konania p o s t u p u j e Centru právnej pomoci so sídlom v Bratislave, Žellova 2, Bratislava.

Žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

O d ô v o d n e n i e

1.1.Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 27. septembra 2012 sp.zn. 2 Co 157/2011 potvrdil rozsudok Okresného súdu Košice I zo dňa 30. októbra 2009 č.k. 16 C 119/2003-360, vo výroku, ktorým súd zamietol žalobu a účastníkom nepriznal náhradu trov konania. Zrušil rozsudok súdu vo výroku, ktorým bol štát povinný zaplatiť E. pôvodného žalobcu trovy právneho zastúpenia a v rozsahu zrušenia vrátil

vec na ďalšie konanie. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že zhodne so záverom súdu prvého stupňa dospel k záveru, že pôvodný žalobca H. ktorý zomrel v priebehu konania a dedičmi po ňom sa stali žalobcovia 1/ až 3/, svoj nárok neuplatnil v dobe do troch rokov od prevzatia oslobodzujúceho rozsudku v trestnej veci, preto je nárok premlčaný.

1.2.Odvolací súd zrušil rozhodnutie súdu prvého stupňa vo výroku o náhrade trov zástupcu ustanoveného žalobcovi a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Odvolací súd uviedol, že súd mohol byť zaviazaný k náhrade iba do 31. decembra 2009. Po novele uskutočnenej zákonom č. 495/2009 Z.z. musí súd od 1. januára 2010 prihliadnuť aj na § 149 ods. 2 zákona č. 99/1936 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej aj len O.s.p.) a postupovať podľa § 15 zákona č. 327/2005 Z.z. Vyslovil, že vzhľadom na zmenu zákona a v záujme zachovania dvojinstančnosti konania a rozhodnutia v otázke trov ustanoveného advokáta vo vzťahu k ustanovenému zástupcovi aj tomu, komu bude uložená povinnosť k náhrade týchto trov mu neostávalo nič iné, len v tejto časti zrušiť rozsudok súdu prvého stupňa a vec mu vrátiť na ďalšie konanie..

2.Proti rozsudku odvolacieho súdu v časti, ktorým odvolací súd zrušil výrok rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým bol štát povinný zaplatiť zástupcovi žalobcu trovy právneho zastúpenia, podal dovolanie E. právny zástupca pôvodného žalobcu H., (ďalej aj len „dovolateľ“), ktorý sa domáhal zmeny napadnutého rozsudku a potvrdenia rozsudku súdu prvého stupňa v časti o náhrade trov konania, prípadne zrušenia výroku odvolacieho súdu v tejto časti. Prípustnosť mimoriadneho opravného prostriedku odôvodnil tým, že mu bola v konaní ako právnenému zástupcovi žalobcu postupom súdu odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Dovolateľ vo svojom dovolaní poukázal na skutočnosť, že odvolanie Okresného súdu Košice I, ktorým sa napádal výrok o povinnosti štátu nahradiť ustanovenému právnenému zástupcovi žalobcu trovy právneho zastúpenia, mu nebolo doručené. O existencii odvolania Okresného súdu Košice I sa dozvedel až doručením rozhodnutia Krajského súdu v Košiciach o odvolaní a s obsahom odvolania Okresného súdu Košice I sa oboznámil až nahliadnutím do spisu. Dovolateľ namietal, že nemal možnosť sa k odvolaniu Okresného súdu Košice I vyjadriť, uviesť rozhodujúce skutočnosti, argumentovať voči úvahám v odvolaní Okresného súdu Košice I. Mal za to, že nedoručením predmetného odvolania a faktickým odňatím možnosti právneho zástupcu sa k nemu vyjadriť súd hrubo porušil zásadu rovnosti účastníkov konania a zásadu rovnosti zbraní ako súčasť koncepcie spravodlivého súdneho konania. Dovolateľ tiež namietal, že rozhodnutie odvolacieho súdu je nepreskúmateľné, vnútorne rozporuplné, nekonzistentné, odvolací súd rozhodol svojvoľným spôsobom bez bližšie podrobne zdôvodneného výkladu argumentáciou, ktorý je v príkrom rozpore s jasným zákonným znením, a navyše ktorý je v rozpore so stabilnou rozhodovacou činnosťou súdov Slovenskej republiky. Argumentoval, že príslušnosť Centra právnej pomoci vo vzťahu k odmeňovaniu je vylúčená preto, že ako právny zástupca bol oprávnenej osobe ustanovený na základe uznesenia súdu. Z uvedeného dôvodu na túto situáciu nedopadá novela uskutočnená zákonom č. 495/2009 Z.z. a následne ani ustanovenia § 149 ods. 2 O.s.p. a § 15 zákona č. 327/2005 Z.z.,. Dovolateľ zdôraznil, že odvolací súd nevysvetlil, ako vedené ustanovenia vykladať, preto je jeho rozhodnutie nedostatočné a nepresvedčivé .

3.Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj len „Najvyšší súd“) uznesením z 16. decembra 2013 sp.zn. 5Cdo 252/2013 rozhodol, že dovolanie právneho zástupcu E. odmieta a žalobcom 1/ až 3/ a žalovanej náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva. Dovolanie odmietol ako podané neoprávnenou osobou pretože ustanoveného advokáta nepovažoval za účastníka konania o trovách a posudzoval ho ako právneho zástupcu na zmluvnom základe medzi účastníkom a právnym zástupcom. Vo svojom odôvodnení ďalej uviedol, že po smrti Mariána Vojčíka dovolateľ jeho právnych nástupcov v odvolaní nezastupoval, a preto mu nemalo byť rozhodnutie o dovolaní doručené.

4.Na základe sťažnosti právneho zástupcu, ktorou namietal porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj len „ústavy“) ako aj práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd („ďalej aj len „dohovor“) výrokom uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 5 Cdo 252/2013 z 16. decembra 2013 Ústavný súd Slovenskej republiky svojím nálezom zo dňa 10. mája 2018 sp. zn. II. ÚS 53/2018 -31 rozhodol tak, že základné právo E. - advokáta na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho právo na spravodlivé súdne

konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo 252/2013 porušené boli. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie a súčasne zaviazal najvyšší súd zaplatiť E. trovy právneho zastúpenia v sume 465,87 €, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 Civilného sporového poriadku, ďalej len C.s.p.) vzhľadom k tomu, že dovolanie E. bolo podané 2. mája 2013 a najvyšší súd rozhodoval uznesením, ktoré bolo nálezom zrušené ústavným súdom, dňa 10. mája 2018, vychádzal z prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 C.s.p., ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2016, v zmysle ktorého platí, že ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa § 470 ods. 2 veta prvá C.s.p. (ale) právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované. Prípustnosť a dôvodnosť podaného dovolania preto posudzoval v zmysle § 236, § 237 ods. 1 a § 238 O.s.p.

6. Dovolateľ tvrdí, že právomoc Centra právnej pomoci vo vzťahu k jeho odmene je vylúčená preto, že ako právny zástupca bol oprávnenou osobou ustanovený na základe uznesenia súdu.

7. Dovolací súd prioritne sa zaoberal otázkou, či je daná právomoc súdu na rozhodnutie o odmene dovolateľa. Pri riešení tejto otázky vychádzal z ustanovenia § 7 ods. 1 O.s.p., podľa ktorého v občianskom súdnom konaní súdy prejednávajú a rozhodujú spory a iné právne veci, ktoré vyplývajú z občianskoprávných, pracovných, rodinných, obchodných a hospodárskych vzťahov, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány, z ustanovenia § 7 ods. 3 O.s.p., podľa ktorého iné veci prejednávajú a rozhodujú súdy v občianskom súdnom konaní, len ak to ustanovuje osobitný zákon, ako i z ustanovenia § 104 ods. 1, druhá veta pred bodkočiarkou O.s.p., podľa ktorého ak vec nespadá do právomoci súdov, alebo ak má predchádzať iné konanie, súd postúpi vec po právoplatnosti uznesenia o zastavení konania príslušnému orgánu.

8. Pre právnu úpravu odmeňovania advokátov za poskytovanie právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi v občianskom súdnom konaní, treba aplikovať viaceré predpisy (zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok najmä však § 30, § 140 ods. 2, § 149 ods. 2 do jeho zrušenia, zákon č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi (ďalej len „ZoBPP“) najmä § 15 a vyhl. č. 655/2004 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb, ďalej len tarifa).

9. 1. Od 1. januára 2006 bolo ZoBPP rozhodovanie o určení advokáta osobou, ktorá v dôsledku svojej materiálnej núdze nemôže využívať platené právne služby a je to nevyhnutné na ochranu jej práv, zverené okrem súdu aj Centru právnej pomoci (ďalej len Centrum). Od 1. januára 2006 možno teda hovoriť o vzniku dvojkoľajnosti ustanovovania advokáta. Vzhľadom na skutočnosť, že sa právna úprava nijako nedotkla O.s.p., ustanovovanie advokáta a uhrádzanie jeho odmien bolo zhodné ako pred 1. januárom 2006.

9.2. K zmene právnej úpravy došlo s účinnosťou od 1. januára 2010 zákonom č. 495/2009 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky súdny poriadok v zmysle ktorej sa zjednotilo poskytovanie bezplatnej právnej pomoci zo súčasného dualistického režimu právnej úpravy obsiahnutej v O.s.p. a v predpisoch o bezplatnej právnej pomoci pod jednotný režim ZoBPP. Na základe novelizovaného znenia § 30 ods. 1 O.s.p. mal súd naďalej priamo právomoc ustanoviť advokáta zástupcom účastníkovi konania, avšak mohol aj ustanoviť Centrum. K zmene však došlo aj v ustanovení § 149 ods. 2 O.s.p., ktoré po novele znelo: Ak bol účastníkovi súdom ustanovený zástupca alebo ak ide o zastupovanie na základe rozhodnutia centra právnej pomoci pri náhrade trov konania sa postupuje podľa osobitného predpisu, ktorým bol § 15 ZoBPP a § 14a až 14e tarify. Súd rozhodoval o trovách konania a trovy priznával priamo advokátovi. V prechodných ustanoveniach k úpravám účinným od 1. januára 2010 uvedeným v § 25a ZoBPP je uvedené, že na konania o nároku na poskytnutie právnej pomoci začatí pred 1. januárom 2010 a právoplatne neukončené do 31. decembra 2009 sa použijú ustanovenia účinné od 1. januára 2010.

9.3.1. K ďalšej zmene právnej úpravy došlo s účinnosťou od 1. januára 2012 zák. č. 332/2011 Z.z. , ktorým bol znova zmenený súčasne ZoBPP aj OSP . OSP bol zmenený predovšetkým tak, že od 1. januára 2012 súd už nemá právomoc ustanoviť účastníkovi konania advokáta zástupcom, pretože podľa novelizovaného § 30 OSP účastníka, ktorý požiada o ustanovenie advokáta a u ktorého sú predpoklady, aby bol oslobodený od súdnych poplatkov, súd odkáže na Centrum (tým zanikla dvojkoľajnosť). Dôvodová správa úpravu odôvodnila "zmenou koncepčného prístupu ohľadom poskytovania právnej pomoci Centrom súd bude oprávnený účastníka, ktorý požiada o ustanovenie advokáta a u ktorého budú predpoklady pre oslobodenie od súdnych poplatkov, iba odkazovať na Centrum , v prípade odkázania účastníka na Centrum bude tomuto účastníkovi poskytnutá kvalifikovaná právna pomoc omnoho rýchlejšie, ako tomu bolo doteraz zo strany súdov." Zároveň bol vypustený § 140 ods. 2 OSP (podľa ktorého ak bol účastníkovi ustanovený advokát, platí jeho hotové výdavky a odmenu za zastupovanie štát; ak je to dôvodné poskytne súd advokátovi na jeho žiadosť primeraný preddavok) s tým, že sa stal "nadbytočný". Zmenený bol aj § 149 ods. 2 OSP , ktorý od 1. januára 2012 znie: Ak ide o zastupovanie na základe rozhodnutia Centra, náhradu trov právneho zastúpenia upravuje osobitný predpis (podľa odkazu § 15 ZoBPP).

9.3.2. Podľa § 15 ods. 1 ZoBPP v znení zákona č. 332/2011 Z.z. ak súd prizná oprávnenej osobe náhradu trov konania, nemôže oprávnená osoba v rozsahu pohľadávky na náhradu trov právneho zastúpenia s pohľadávkou nakladať; to neplatí vo výške v ktorej advokátovi oprávnená osoba uhradila finančnú účasť podľa § 6a ods. 4. Advokát je oprávnený takúto pohľadávku vymáhať v mene oprávnenej osoby a okamihom jej úspešného vymoženía sa pohľadávka považuje za postúpenú na advokáta; to neplatí vo výške, v ktorej advokátovi oprávnená osoba uhradila finančnú účasť podľa § 6a ods. 4.

9.3.3. Podľa § 15 ods. 2 ZoBPP v znení zákona č. 332/2011 Z.z. ak oprávnenej osobe nebola priznaná náhrada trov právneho zastúpenia, advokátovi prizná centrum odmenu za právne zastupovanie podľa ustanovení osobitného predpisu. To neplatí, ak advokát právo na náhradu trov konania neuplatnil riadne a včas v konaní pred súdom; v takom prípade advokátovi právo na priznanie odmeny centrom nevznikne.

9.3.4.. Novela obsahovala prechodné ustanovenia k zmene ZoBPP v § 25b, podľa ktorého (ods. 2) konania o nároku na poskytnutie právnej pomoci začaté pred účinnosťou tohto zákona sa dokončia podľa predpisov účinných do 1. januára 2012 a k OSP v § 372t , podľa ktorého neskončené konania, v ktorých súd za zástupcu ustanovil advokáta, sa dokončia podľa doterajších predpisov. Dôvodová správa k § 372t OSP konštatovala, že "cieľom je upraviť režim neskončených konaní, v ktorých súd za zástupcu ustanovil advokáta tak, že sa dokončia podľa ustanovení doterajších predpisov, ktoré sú predmetom derogácie (napr. v neskončených konaniach o trovách rozhodne súd, ktorý advokáta ustanovil, tento súd bude mať zároveň právo posúdiť, či netrvajú podmienky ustanovenia advokáta a pod.)".

9.4. S účinnosťou od 1. januára 2013 došlo znova k novelizácii ZoBPP zák. č. 335/2012 Z.z. , ktorým sa mení a dopĺňa zákon o advokácii . Dôvodová správa k tomuto zákonu konštatuje, že novelou sa má "odstrániť nejednoznačnosť úpravy prijatej zák. č. 332/2011 Z.z. , v dôsledku ktorej dochádza k situáciám, že nie je jasné, ktorý orgán, podľa akého predpisu má rozhodnúť v prípadoch ustanovení advokáta súdom do 31. decembra 2009". Zákonom bol do ZoBPP vložený § 24e, ktorý znie: (1) Ak účastníkovi konania vznikol nárok na náhradu trov konania a súd nerozhodol o nároku na náhradu trov právneho zastúpenia advokáta ustanoveného súdom podľa § 30 Občianskeho súdneho poriadku v znení účinnom do 31. decembra 2009 a s nárokom odkázal advokáta na centrum alebo ak o tomto súd nerozhodoval vôbec, napriek tomu, že si advokát nárok na náhradu trov právneho zastúpenia riadne a včas uplatnil, rozhodne o nárokoch advokáta podľa druhej časti druhej hlavy vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za

poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov centrum. (2) Ak advokátovi v prípadoch podľa odseku 1 vznikol nárok na náhradu trov konania za jednotlivé úkony právnej služby podľa osobitného predpisu (ktorým je podľa odkazu advokátska tarifa) prizná advokátovi centrum náhradu trov právneho zastúpenia v rozsahu úkonov právnej služby potrebných na účelne uplatňovanie alebo bránenie práva proti účastníkovi, ktorý nemal vo veci úspech. (3) O nárokoch podľa odseku 1 rozhodne centrum na základe písomnej žiadosti advokáta a vyúčtovania trov právneho zastúpenia predloženého súdu advokátom. Vyúčtovanie trov právneho zastúpenia spolu s potrebnou súčinnosťou poskytne centru súd, ktorý vo veci rozhodoval.

10. Z uvedených zákonných ustanovení vyplýva, že s účinnosťou od 1. januára 2013 súd stratil právomoc rozhodovať o priznaní odmeny advokátovi účastníka ustanovenému podľa § 30 ods. 1 O.s.p., ktorá má byť vyplatená zo štátnych prostriedkov. Táto právna úprava tak, ako je uvedené vyššie, sa aplikuje aj na konania neskončené do 31. decembra 2009. Jedná sa teda aj o prípady, keď je účastník, ktorému bol ustanovený advokát podľa § 30 ods. 1 O.s.p. v konaní neúspešný, alebo procesne zavinil zastavenie konania, prípadne súd pri rozhodovaní o trovách konania aplikoval § 146 ods. 1 písm. a/ až c/ O.s.p., alebo ust. § 150 O.s.p.

11. V danom prípade bola žaloba zamietnutá, súd vyslovil, že účastníkom konania náhradu trov konania nepriznáva, pretože úspešnému žalovanému žiadne nevznikli a neúspešnému žalobcovi nárok na ich náhradu nevznikol a o odmene súdom ustanoveného advokáta doposiaľ nebolo právoplatne rozhodnuté. Z obsahu spisu vyplýva, že platenie hotových výdavkov a odmeny za zastupovanie advokátom sa týka úkonov, ktoré boli advokátom vykonané do 31.12.2009. Zastupovanie na základe rozhodnutia zaniklo smrťou žalobcu dňa 09.12.2009.

12. Právnym základom pre platenie odmeny za zastupovanie ustanovenému advokátom bolo ustanovenie § 140 ods. 2 O.s.p. v spojení s ustanovením § 30 ods. 1 O.s.p., podľa ktorého advokáta ako zástupcu účastníkovi ustanovoval súd. Zákom č. 332/2011 Z.z. s účinnosťou od 01.01.2012 bolo ustanovenie § 140 ods. 2 O.s.p. zrušené, avšak podľa § 372t O.s.p. neskončené konania, v ktorých súd za zástupcu ustanovil advokáta, sa dokončia podľa doterajších predpisov. Z uvedeného vyplýva, že ustanovenie § 140 ods. 2 O.s.p. upravujúce platenie výdavkov a odmeny ustanovenému advokátovi sa aplikovalo na tie prípady, kedy bol advokát ustanovený za zástupcu účastníkovi konania rozhodnutím súdu. O trovách konania mal preto rozhodnúť súd, ktorý ustanovil advokáta za zástupcu.

13. V dôsledku zmeny právnej úpravy vykonanej zákonom č. 335/2012 Z.z. účinným od 01.01.2013 bola zverená uvedená právomoc Centrámu právnej pomoci (ustanovením § 24e) O priznaní odmeny advokátovi a jej vyplatení zo štátnych prostriedkov je v súčasnosti kompetentný rozhodnúť len jediný orgán, a to Centrum. (por. aj 3Sžo 103/2014).

14. Z uvedených dôvodov preto dovolací súd rozhodnutia súdov v základnom konaní vo výroku ktorým bol štát povinný zaplatiť JUDr. Jozefovi Chmurovi, trovy právneho zastúpenia zrušil, konanie o nároku na odmenu JUDr. Chmuru zastavil a vec postúpil Centru právnej pomoci ako orgánu do právomoci, ktorého patrí rozhodovanie o týchto nárokoch.

15. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.